

Première zondag in de Pauluskerk

‘Meine Seel erhebt den Herren’, BWV 10

Inderdaad, als afsluiter voor het zomerreces zomaar een première in de Pauluskerk. Want niet eerder voerde de Baarnse Bach Cantorij tijdens haar veertigjarig bestaan deze toch alleszins fraaie cantate uit. BWV 10 klonk voor het eerst op 2 juli 1724 ter gelegenheid van het feest Maria Visitatie, ook wel Maria Bezoek genoemd. Deze cantate dateert uit het tweede seizoen van Johann Sebastian Bachs verblijf als cantor van de Thomaskerk in Leipzig, zijn meest productieve cantatejaar.

De koraalcantates uit de tweede jaargang (1724-1725)

Al eerder is hier beschreven, dat de componist – net als zijn geachte collega’s Telemann in Frankfurt en Stölzel in Gotha – zocht naar een verbindend thema waarop hij een cantatecyclus kon baseren. Voor deze tweede jaargang ging Bach uit van een nogal dwingend grondplan: tekst en melodie van geselecteerde kerkliederen passend bij de kerkelijke zondag, en waar mogelijk ook verbonden met de evangeliëlezing van die dag vormden het muzikale vertrekpunt. Begin- en slotregels van het gekozen koraal dienen doorgaans voor de openings- en slotkoren. Het middendeel moest dan opnieuw gedicht worden om te kunnen passen in de structuur van recitatief en aria. Om ook daarin een eenheid in aanpak en stijl te treffen en zo een extra rode draad te spinnen, zocht Bach naar een tekstschrijver die de gehele cantatecyclus voor zijn rekening kon nemen. Die auteur was waarschijnlijk Andreas Stübel, voormalig conrector van de Thomasschool, een man met een gedegen theologische achtergrond en beproefd cantatedichter. Diens abrupt overlijden eind januari 1725 verklaart wellicht waarom Bach zijn ambitieuze plan niet consequent heeft kunnen voltooien. Want vanaf Pasen 1725 verandert de cyclus.

Bachs kleine magnificat

Cantate BWV 10

Hoe verstrekkend de invloed van Martin Luther (1483-1546) als reformator op de Romeins-katholieke kerk ook was, een aantal elementen uit de rooms-katholieke traditie werd behouden, waaronder een bescheiden Mariaverering. Zo bleven het feest van Maria Boodschap (25 maart) en Maria Visitatie (2 juli) gewoon op de lutherse liturgische agenda staan. En ondanks de introductie van de volkstaal in de mis, werd voor grote feesten nog altijd het Latijn gebruikt. Daarom schreef Bach naast Latijnse missen ook een Latijns Magnificat, de lofzang van Maria zoals te lezen in Lucas 1: 46-56. Dit Magnificat (BWV 243) componeerde Bach voor de Mariavespers van 2 juli 1723, ruim een maand na zijn aanstelling tot cantor van de Thomaskerk in Leipzig. Een jaar later volgt dan voor hetzelfde feest Cantate 10, nu in de Duitse vertaling van Luther: ‘Meine Seel erhebt den Herren...’, de letterlijke tekst uit het Lucas evangelie.

Trouw aan zijn kunstzinnig grondplan voor de koraalcantates, gebruikt Bach ook in BWV 10 de koraaltekst en –melodie zowel in het openingskoor als in het slotkoraal. Die zogenaamde cantus firmus, the lead melody so to speak, is vaak in de sopraanpartij te horen, zodat het kerkvolk zonder moeite de relatie kon leggen met het al bekende kerklied. In BWV 10 experimenteert Bach: eerst de sopranen, dan nemen de alten de leiding over en vervolgens eindigt het openingskoor in goede harmonie. Dat wil hier zeggen: alle partijen krijgen een

evenredig aandeel in de polyfone slotfase. Eensgezind zingen de vier stemmen Lucas' tekst "Zie, van nu aan zullen mij zalig prijzen alle geslachten.."

In de noten maakt Bach ons deelgenoot van zijn interpretatie van Lucas tekst, namelijk de verklanking van de verzen die vooraf gaan aan Maria's lofzang. Vers 44: "... toen het geluid van uw groet in mijn oren klonk, sprong het kind van vreugde op in mijn schoot". Kijk, en dat wilde Bach ook graag laten horen, en ja hoor, dwars door de koraalmelodie heen klinkt steeds een vrolijk pa-pa-pamgeluidje. Met een beetje fantasie....

In het vijfde deel, het duet voor alt en tenor klinkt de koraalmelodie opnieuw, nu in de voorgeschreven trompetpartij. Die drievuldigheid is natuurlijk niet voor niets, daarvan getuigt de oeroude, want voor-christelijke boodschap uit het slotkoraal.

Pauluskerk zondag 6 juni 2010

De Bach Cantorij Baarn voert cantate BWV 10 aanstaande zondag om 19.30 uur uit tijdens de interkerkelijke dienst in de Pauluskerk. Voorganger is Ds. C. Kruijswijk Jansen.

Als vocale solisten verwelkomt de cantorij Paulien van der Werff, sopraan, Saskia Kruysse, alt, Albert Edelman, tenor en Erks Jan Dekker, bas. Solisten, koor en orkest staan onder leiding van Bas Ramselaar. Organist is Henk van Zonneveld.

Verzoeken dit vignet bij het artikel te plaatsen en –indien mogelijk– een foto's van de vocale solisten (zie bijlagen)